

PRIROČNIK

ZAZNAVANJE, VREDNOTENJE IN ODPRVLJANJE

**ERGONOMSKIH TVEGANJ
NA DELOVNEM MESTU**

UVOD

Namen gradiva PRIROČNIK ZA ZAZNAVANJE, VREDNOTENJE IN ODPRVLJANJE ERGO-NOMSKIH TVEGANJ NA DELOVNEM MESTU (v nadaljevanju Priročnik) je prikaz osnovnih postopkov in priporočil za hitro in enostavno prepoznavanje tistih ergonomskih tveganj na delovnem mestu, ki lahko vodijo do t.i. mišično kostnih obolenj oz. disfunkcij, ki predstavljajo večino vzrokov za bolezenske odsotnosti iz dela in predčasno upokojevanje. Prav tako pa je v tem priročniku prikazan in pojasnjen pristop za kvantitativno vrednotenje tveganj za nastanek t.i. mišično kostnih obolenj oz. disfunkcij.

Namenjen je predvsem vodstvenim delavcem v majhnih in srednjih podjetjih, ki praviloma nimajo znanja iz področja ergonomije, lahko pa znatno vplivajo na izboljšanje delovnih pogojev in zaznavajo tveganja, saj zelo dobro poznajo delovna mesta in naloge svojih podrejenih.

OSNOVE ERGONOMIJE

Ergonomija = Ergon + nomos (delo + zakoni), zakoni o delu (meje človeške vzdržljivosti) Ergonomija v bistvu pomeni "prilagoditev dela človeku" in povezuje več znanstvenih področij, ki jih združuje v enotnem cilju – uspešno (gospodarno), humano in varno delo, ki je z delovnim mestom prilagojeno človeku, kateri to delo opravlja.

Vprašamo se ali je opazovan način dela najbolj:

- funkcionalen
- udoben
- varen in
- logičen za to vrsto dela

ZAKAJ SE UKVARJATI Z ERGONOMIJO?

V osnovi so 3 razlogi, zakaj naj bi podjetje posegalo po orodjih za izboljšave na delovnih mestih:

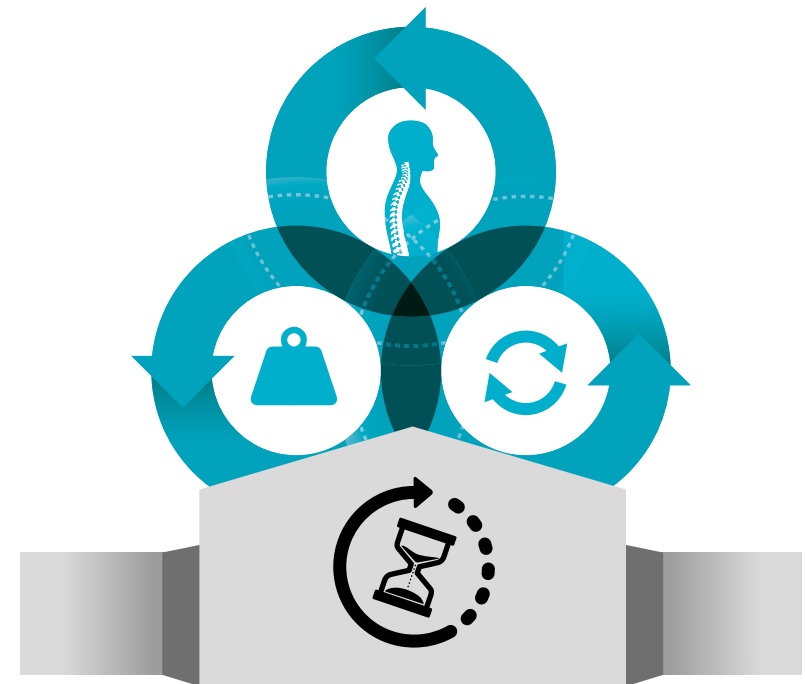
- Zdravje in varnost zaposlenih
- Zakonske zahteve
- Ohranjanje zelene produktivnosti skozi vsa starostna obdobja

KATERE SO GLAVNE PREDNOSTI ERGONOMSKEGA OBLIKOVANJA DELOVNIH MEST?

- Zmanjšanje deleža bolniške odsotnosti
- Zmanjšanje tveganj za nastanek mišično-kostnih obolenj
- Zmanjšanje/odprava dodatka za težke delovne pogoje
- Izboljšanje počutja in povečanje motivacije
- Povečanje produktivnosti
- Povečanje atraktivnosti delodajalca za iskalce zaposlitve
- Izboljšanje kakovosti življenja

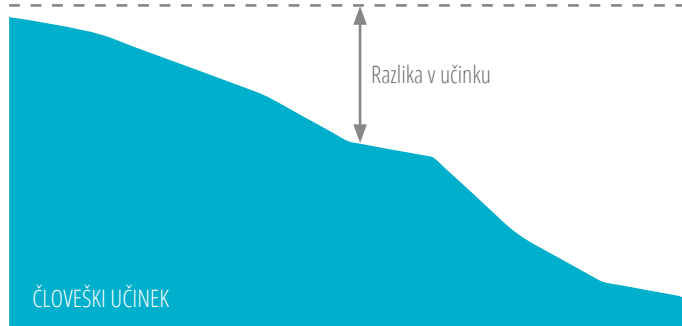
KATERI SO KLJUČNI FAKTORJI ERGONOMSKIH TVEGANJ?

- DRŽA – položaj telesa oz posameznih okončin
- SILA – sile, napori, bremena
- POGOSTNOST oz ponovljivost gibov
- TRAJANJE – kako dolgo je posameznik izpostavljen določeni vrsti tveganja

V tem priručniku je zraven načinov zaznavanja in odpravljanja ergonomskih tveganj s področja »DRŽA«, predstavljeno tudi vrednotenje tveganj za področja »SILA, FREKVENCA in POGOSTNOST«.

OPTIMALNI UČINEK

ČLOVEŠKI UČINEK

1. Nerodnost

2. Bolečina

3. Poškodbe pri delu,
obolenja (kostno
misična obolenja)

Upoštevaj: Ergonomsko oblikovanje dela in delovnih mest naj ima po možnosti nevtralen vpliv na produktivnost oz te ne sme zmanjševati sicer je uvedba ergonomskih rešitev vprašljiva!

HITRA ERGONOMSKA ANALIZA

- Osnova HITRE ERGONOMSKE ANALIZE je opazovanje
- Je način za hitro in enostavno iskanje ergonomskih problemov in rešitev
- Hitra analiza ne daje kvantitavnih ocen tveganja, prav tako jih ne razporedi po pomembnosti

10 USMERITEV

ZA ISKANJE ERGONOMSKIH TVEGANJ POVEZANIH Z DRŽO OZ. POLOŽAJEM TELES:

- RADOVEDNA GLAVA
- GLOBOKI PREDKLON
- RAMENA PREVISOKO/PRENIZKO
- VIJAČNI GIBI ZAPESTJA
- VODORAVNA RAZDALJA – IZTEGNJENE ROKE
- SEDETI : STATI
- DVIGNJENI KOMOLCI
- ŠKODLJIVE VIBRACIJE
- ZASUK - ROTACIJA ZGORNJEGA DELA TELES
- KONTAKT

RADOVEDNA GLAVA

Pogoste aktivnosti vrste „cunja za tla“	Možnost izboljšave
Jemanje delov iz zaboja	Nagnjeni in/ali nižji zabojniki
Uporaba izvijača	Električni izvijač
Neppravilno orodje za delo	Orodje z revolverskih prijemom za vertikalna dela, orodje z linijskim prijemom za horizontalna dela
Instalacija delov	Nagnjena delovna miza, uporaba šablon oz. vpenjal
Tipkanje	Pravilna višina in kot tipkovnice

GLOBOKI PREDKLON

Pogoste aktivnosti vrste “globoki predklon“	Možnost izboljšave
Dvigovanje zabojnikov	Dvižne mize, ki vzdržujejo konstantno višino jemanja
Jemanje škatel s končanimi deli iz tal	Dvig škatel na mizo
Seganje v žičnate zabojnike	Dvig in nagib zabojnikov

RAMENA PREVISOKO/ PRENIZKO

Pogoste aktivnosti
vrste „ramena
previsoko/prenizko“

Možnost izboljšave

Skladiščenje materiala
na visokem mestu

Zniževanje višine skladišča
pod višino ramen; uporaba
premičnih stopnic, ki se are-
tirajo pod težo uporabnika

Nizka/visoka delovna
višina

Višinsko nastavljive mize

Sedeče delo za računal-
nikom

Višinsko nastavljivi stoli in
stoli z počivališčem za noge
za manjše zaposlene

Nizko/visoko pozicionira-
nje stikal, ročic, gumbov

Namestitvev stikal blizu
ramenske višine

Iskanje delov iz vozičkov

Zniževanje roba zabojnikov

VIJAČNI GIBI ZAPESTJA

Pogoste aktivnosti
vrste „cunja za tla“

Možnost izboljšave

Jemanje delov iz zaboja

Nagnjeni in/ali nižji
zabojniki

Uporaba izvijača

Električni izvijač

Nepravilno orodje za
delo

Orodje z revolverskih
prijemom za vertikalna
dela, orodje z linijskim
prijemom za horizontalna
dela

Instalacija delov

Nagnjena delovna miza,
uporaba šablon oz. vpenjal

Tipkanje

Pravilna višina in kot
tipkovnice

VODORAVNA RAZDALJA – IZTEGNJENE ROKE

Pogoste aktivnosti
vrste „horizontalna
razdalja“

Možnost izboljšave

Seganje v opremo

Zmanjšati pretirano varova-
nje in/ali število komponent
opreme, z namenom mini-
mizacije dosega; instalacija
zalagalnika

Pretirano seganje v
zabojnike z deli

Približati zabojnike, nagnje-
ni ali samodejno polnjeni
zabojniki

Premalo prostora za
noge

Izrez za noge

Jemanje/dajanje zabojni-
kov na palete

Vrtljiva miza

VODORAVNA RAZDALJA – IZTEGNJENE ROKE

Pogoste aktivnosti
vrste „sedeti : stati“

Možnost izboljšave

Podaljšano stanje

Podloge proti utrujenosti
nog ali navadne podloge za
noge

reširoki tekoči trak (neza-
dostni prostor za kolena)

Ožji tekoči trak

Ovire za kolena

Zagotoviti prostor za kole-
na, odstranitev prekomerne
zaščite

Stanje ali sedenje celi
dan

Ergonomski stoli (pol-se-
denje)

Sedenje **celi dan**

Dobro ergonomsko sedalo
z ledeno oporo

DVIGNJENI KOMOLCI

Pogoste aktivnosti vrste „radovedna glava“

Možnost izboljšave

Gledanje v mikroskop ali na računalniški monitor

Višinsko nastavljive platforme pod mikroskopom oz. monitorjem, višinsko nastavljive mize

Zvit vrat zaradi preciznega dela (npr. sestavljanje majhnih delov)

Samostoječa povečevala z osvetlitvijo, delovno mesto pod kotom z uporabo šablon ali vpenjal

Pregledi, kontrole

Ustrezna osvetlitev

Številčniki oz. prikazovalniki

Pravilna višina in velikost številčnikov oz. prikazovalnikov

Sestava, generalno

Zvišanje delovne površine, sprememba kota delovne površine

DVIGNJENI KOMOLCI

Pogoste aktivnosti vrste „škodljive vibracije“

Možnost izboljšave

Vibracijsko orodje (npr. brusilke)

Proti vibracijsko prijemalo na orodjih, redno vzdrževano orodje; orodja z vgrajenimi proti vibracijskimi deli

Vibracije iz velikih strojev

Ločitev tal, na katerih stoji stroj in delovne platforme s pomočjo antivibracijskih blazin (npr. namestitvev pod stroj ali med orodje in delovno platformo)

Vibracijski zalagalniki

Izolacija zalagalnika na posebni mizi

ZASUK - ROTACIJA ZGORNJEGA DELA TELES

Pogoste aktivnosti vrste „twist and shout“

Možnost izboljšave

Slabo pozicioniranje orodja

Individualiziranje delovnega mesta, da bi preprečili jemanje pogosto uporabljenih predmetov, pravilno pozicioniranje inštrumentov (npr. če se uporablja z desno roko, pozicija na desni strani)

Seganje preko telesa zaradi delov

Postavitve zabojnikov z deli na ustrezno stran

Jemanje iz zabojnikov

Nagnjeni ali samodejno polnjeni zabojniki

Preveč seganja po delih

Zmanjšati doseg do delov, dostava delov s pomočjo samodejnega polnjenja bližje zaposlenemu

KONTAKT

Pogoste aktivnosti vrste „kontakt“

Možnost izboljšave

Naslanjanje komolcev na trdi rob mize

Zaobljeni robovi na mizi, oblazinjen rob mize, zaščita roba

Ostri ročaji orodja

Zaobljeni ročaji orodja, blazinjeni ročaji orodja, zamenjava orodja

Motnje nog pod delovno mizo

Odstranitev ovire, stoječe delovno mesto

Kontakt roke/dlani z robovi šablone/vpenjala

Zaobljeni robovi šablone/vpenjala

Mali ročaji orodja

Večji ročaji orodja, zaobljeni konci ročajev orodja

HITRA ERGONOMSKA ANALIZA (HEA)

Korak 1

Podatki o operaciji

Naziv operacije: _____ Datum: _____

Oddelek: _____ Delovno mesto: _____ Izmena: _____

Izdelek: _____

Korak 2

Navedite vse glavne odseke operacije.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

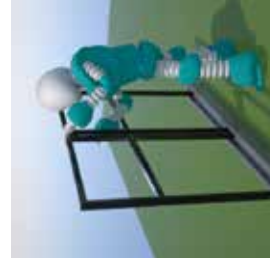
9.

10.

Korak 3

Označite kvadratek za vsak najden ergonomski problem. Za te probleme zapišite številko odseka.

Radovedna glava

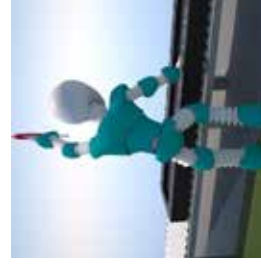
Vsi položaji glave, kjer je glava nagnjena za 25° (naprej ali nazaj) ali je glava zaskukana za več kot 20° (npr.: "precizno delo", "pregledi, kontrole")
ODSEKI: _____

Globoki predklon

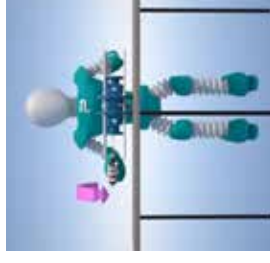
Predkloni; praviloma gibi seganja po delih, ki se nahajajo nižje od višine kolen (npr.: "seganje v zabojnike", jemanje delov iz tal", itd).
ODSEKI: _____

Ramena prenizko ali previsoko

Ramena dvignjena (seganje po objektih nad glavo) ali spuščena (seganje po objektih pod višino pasu, npr.: "iskanje delov v vozičku")
ODSEKI: _____

Vijačenje L/Dt

Vijačni gibi, kot npr.: "privijati vijak", "ožemanje cunj", "tipkanje" oz vsaka nenaravna drža dlani - nagnjena več kot 45° napram osi roke.
ODSEKI: _____

Vodravna razdalja - iztegnjene roke

Popolnoma iztegnjena roka napram telesu (kot npr.: "seganje v opremo", "pomanjkanje prostora za noge", "seganje na pelete", itd.)
ODSEKI: _____

Sedeti/stati

Sedenje, kjer imamo; nepodprt hrbet, nepodprta stopala ali tudi klečanje, nezadostni prostor za kolena, ali stanje cel dan - brez gibanja.
ODSEKI: _____

Označi opazovane dejavnike:

- Tresljaji (T)
- Nizke temperature (N)
- Stisk mehkega tkiva (ST)
- Stres pri udarcu (SU)
- Problemi z rokvavicami (P)

Dvignjeni komolci

Dvignjeni komolci za več kot 45° napram telesu (keterikoli položaj dviga, npr.: "uporaba klešč", "odpiranje ventilov", itd).
ODSEKI: _____

Škodljive vibracije

Delo z ročnimi orodji, ki povzročajo vibracije (brusilke, pvmnemska kladiva, itd) ali vibracije velikih strojev.
ODSEKI: _____

Vpišite ustrezne črke na obremenjene dele telesa:

Zasuk - rotacija zgornjega dela telesa

Gibi, ki pomenijo zasuk zgornjega dela telesa napram nogam (npr.: "prelaganje zabojnikov", "seganje po delih preko telesa", itd)
ODSEKI: _____

Kontakt

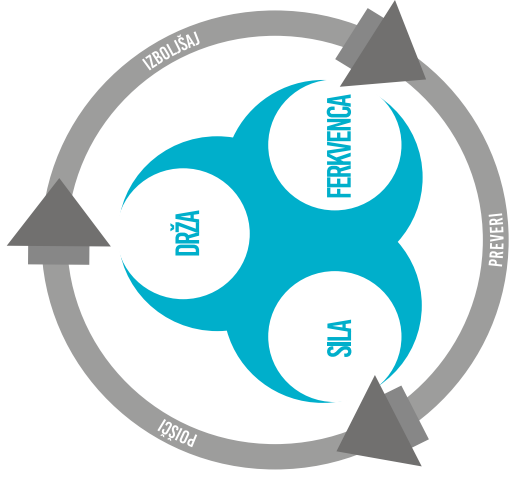
Naslanjanje komolcev na trdi rob mize, ostri ročajji orodij, motnje prostra nog pod delovno mizo.
ODSEKI: _____

PREDLOGI ERGONOMSKIH IZBOLJŠAV (PEI)

Korak 1 Naziv operacije: _____ Datum: _____
 Oddelek: _____ Delovno mesto: _____ Izmena: _____
 Podatki o operaciji Izdelek: _____

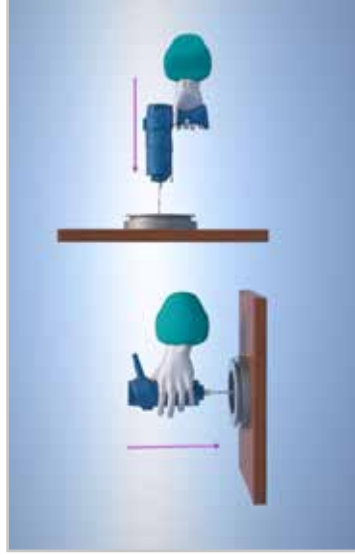
Korak 2

Napravite brainstorming in zapišite možne izboljšave. Za vsako izboljšavo označite problem, ki ga rešuje.

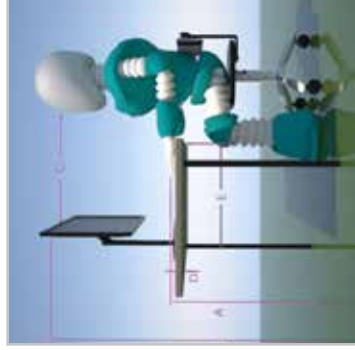

	Radovedna glava	Ramena prenizko ali previsoko	Vodoravna razdalja - iztegnjene roke	Zasuk - rotacija zgornjega dela telesa	Dvigljeni komolci	Globoki predklon	Vijačenje L/D	Sedeti / stati	Škodljive vibracije	Kontakt
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										

Orodje - cilj

Cona udobnosti

Ne delajmo statično

VREDNOSTNA (MERLJIVA) ERGONOMSKA ANALIZA

- Osnova VREDNOSTNE ERGONOMSKE ANALIZE so meritve
- Je postopek za merjenje in številčno določitev izpostavljenosti posameznih delov telesa ergonomskim tveganjem
- Vrednostna analiza razporeja tveganja za nastanek mišično kostnih obolenj po pomembnosti

DELI TELESA ZA KATERE VREDNOTIMO ERGONOMSKA TVEGANJA

- VRAT
- RAMENA
- HRBET
- KOMOLCI
- ROKE IN ZAPESTJA
- NOGE

KAJ SE VREDNOTI ZA VSAK DEL TELESA

- DRŽA (nenaravni položaj opazovanega dela telesa)
- SILA (teže v kg, sile vlečenja, potiskanja)
- FREKVENCA (pogostnost ponovitve giba na časovno enoto)
- TRAJANJE (trajanje posamezne vrste tveganja)

Ugotovitev obstoja posamezne vrste tveganja za opazovan del telesa se točkuje s 1 točko. Maksimalno so možne torej 4 točke za posamezni del telesa.

DODATNI FAKTORJI TVEGANJA, KI JIH UPOŠTEVAMO PRI DOLOČITVI KONČNE MERLJIVE OCENE ERGONOMSKIH TVEGANJ NA ANALIZIRANEM DELOVNEM MESTU

- TRESLJAJI (VIBRACIJE)
- NIZKE TEMPERATURE
- STISK MEHKEGA TKIVA
- STRES PRI UDARCU
- PROBLEMI Z ROKAVICAMI

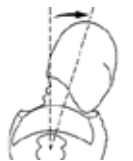
VRAT

DRŽE:

SILE: 0,9 KG

TRAJANJE: > 10 sek

ŠTEVILO PONOVIŠTEV: > 2 min

- naprej $\geq 30^\circ$

- nazaj

- na stran

- zasukan $\geq 20^\circ$

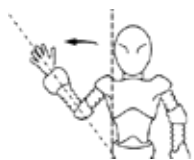
RAMENA

DRŽE:

SILE: 4,5 KG

TRAJANJE: > 10 sek

ŠTEVILO PONOVIŠTEV: > 2 min

- dvignjena roka $\geq 45^\circ$

- dvignjena ramena

- roka za telesom

HRBET

DRŽE:

SILE: 11,3 KG

TRAJANJE: > 10 sek

ŠTEVILO PONOVIŠTEV: > 2 min

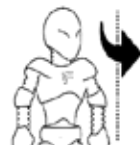
- naprej $\geq 20^\circ$

- na stran

- iztegnjen

- zasukan

- nepodprt

KOMOLCI

DRŽE:

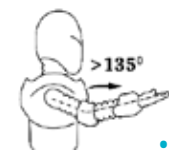
SILE: 4,5 KG

TRAJANJE: > 10 sek

ŠTEVILO PONOVIŠTEV: > 2 min

- podlaket

- Popolnoma iztegnjena roka

ROKE IN ZAPESTJE

DRŽE:

SILE: 4,5 KG

TRAJANJE: > 10 sek

ŠTEVILO PONOVIŠTEV: > 30 min

- spuščena roka $\geq 45^\circ$

- podlajtna deviacija

- dvignjena roka $\geq 45^\circ$

- radialna deviacija

NOGE

DRŽE:

SILE: 4,5 KG

TRAJANJE: 30% dneva

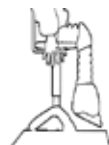
ŠTEVILO PONOVIŠTEV: > 2 min

- počep

- klečanje

- nepodprt

BELEŽKA

VREDNOSTNA ERGONOMSKA ANALIZA (VEA)

Korak 3

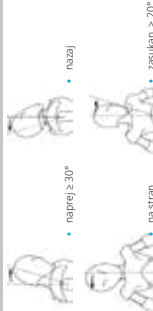
Za vsak del telesa ocenite, ali obstaja navedeno tveganje; označite z X; seštejte število označitev za vsak del telesa; obkrožite ustrezno stopnjo.

Naziv operacije: _____
 Datum: _____ Oddelek: _____
 Delovno mesto: _____ Izmena: _____
 Izdelek: _____

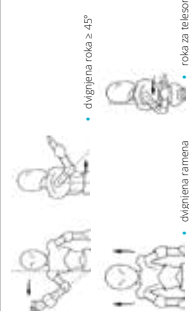
Korak 2

Identificirajte tveganja

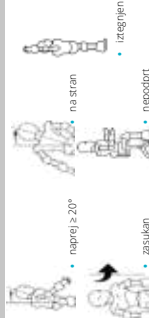
Vrat

Ramena

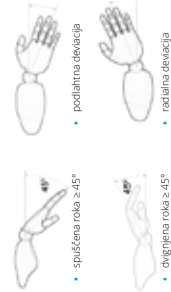
Hrbet

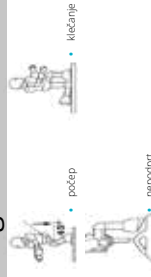
Komolci

Roke in zapestje

Noge

Označite kvadrant za držo	Označite kvadrant za silo	Označite kvadrant za trajanje	Označite kvadrant za število ponovitev	Rezultat = vsota označenih tveganj	Stopnja tveganja obkrožite
☐	$\geq 0,9$ kg ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 2 / min ☐		V S N
Levo ☐	$\geq 4,5$ kg ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 2 / min ☐		V S N
Desno ☐	$\geq 4,5$ kg ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 2 / min ☐		V S N
☐	$\geq 11,3$ kg ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 2 / min ☐		V S N
Levi ☐	$\geq 4,5$ kg ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 2 / min ☐		V S N
Desni ☐	$\geq 4,5$ kg ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 2 / min ☐		V S N
Leva ☐	Ščipal, prijem $\geq 0,9$ kg ☐ ali močan prijem $\geq 4,5$ kg ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 30 / min ☐		V S N
Desna ☐	≥ 10 sec ☐	≥ 30 / min ☐	≥ 2 / min ☐		V S N
☐	nožni pedal $\geq 4,5$ kg ☐	$\geq 30\%$ dneva ☐	≥ 2 / min ☐		V S N

Označi opazovane dejavnike:

- Tresljaji (T)
- Nizke temperature (N)
- Stisk mehkega tkiva (ST)
- Stres pri udarcu (SU)
- Problemi z rokvavicami (P)

LEGENDA

- 3-4 Visok
- 2 Srednji
- 0-1 Nizek

Vpišite ustrezne črke na obremenjene dele telesa:

ANALIZA NEVARNOSTI DELOVNEGA MESTA (ANDEM)

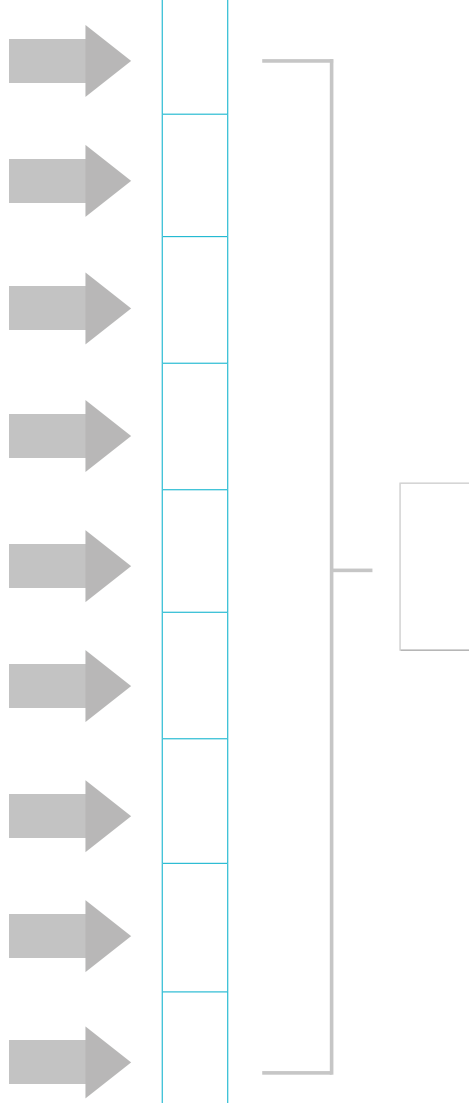
Korak 1 Naziv operacije: _____ Datum: _____
 Oddelek: _____ Delovno mesto: _____ Izmena: _____
 Podatki o operaciji Izdelek: _____

Korak 2	VRAT		RAMENA		HRBET	KOMOLCI		ROKE IN ZAPESTIJE		NOGE
	levo	desno	levo	desno		levi	desni	leva	desna	
Prenesite rezultate iz obrazca VEA										
Prenesite rezultate iz izpolnjenega obrazca VEA (0-4)										

Korak 3

Pretvorite VEA rezultat v faktor

VEA	FAKTOR
0	0
1	1
2	3
3	5
4	10

Korak 4

Vpišite vsoto faktorjev pretvorbe

Korak 5

Seštejte fizične stresorje, po 2 za vsak stresor

Tresljaji (T)	
Nizke temperature (N)	
Stisk mehkega tkiva (ST)	
Stres pri udarcu (SU)	
Problemi z rokavicami (P)	

Vpišite seštevek fizičnih stresorjev

Korak 6

Izračunajte faktor tveganja pri delu

Delovni čas	Faktor
> 40 ur	1,25
20 - 40 ur	1
4 - 19 ur	0,8
< 4 ure	0,4

Korak 7

Določite faktor časovne izpostavljenosti (uporabite tabelo na desni)

Korak 8

Določite faktor časovne izpostavljenosti (uporabite tabelo na desni)

ANALIZA REZULTATA	
Tveganje	Prioriteta
0 - 9	nizka
10 - 29	srednja
30 - 49	visoka
50+	zelo visoka

V SODELOVANJU Z:

PROJEKT FINANCIRA ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE SLOVENIJE

PISK D.O.O.
CESTA XIV. DIVIZIJE 75
2000 MARIBOR

TEL.: 02/47166 30
ID ZA DDV: SI22759026
WEB: WWW.PISK.SI
EMAIL: INFO@PIK.SI